

Idioter, som på samma gång lida af fallandesot, kunna vinna inträde i *Margaretahemmet*, där de som äro bildbara erhålla undervisning, de andra asylvård.

För barn, som äro »efterblifna» i skolan, på grund af oförmåga att tillägna sig undervisningen på samma sätt som normala barn, har inrättats »hjälpklasser», d. v. s. särskild undervisning afpassad för dem. Genom *Hjälpklassernas Skyddsförening* beredas de vistelse på landet under ferierna och efter slutad skolgång tillfälle till yrkesutbildning. För detta ändamål har inrättats en arbetskoloni i af staden upplåten lägenhet vid Lillsjönäs i Bromma socken.

I *Skolan för lytta och vanföra* erhålla de, som hafva obrukbara lemmar, mekaniska hjälpmedel för att underlätta inlärandet af någon nyttig sysselsättning eller ett handverk, hvari de få undervisning, så att de kunna bidraga till sin försörjning. I allmänhet inkomma eleverna ej dit som riktiga barn utan först efter confirmationen.

Hvad som för *ungdom* är af den allra största betydelse är att erhålla utbildning för något yrke, hvarigenom den unga gossen eller flickan kan bereda sig en tryggad utkomst. Egendomligt nog har hittills denna sak, hur viktig den än är, i jämförelsevis ringa grad behjärtats af dem, som offra tid och pengar för att göra lifvet lättare att lefva för de medellösa eller mindre bemedlade. Ej heller kommunen har där vidtagit några kraftiga åtgärder. Redan för flera år sedan tillsattes visserligen af stadsfullmäktige en kommitté för att utreda frågan om upprättande af yrkesskolor för såväl gossar som flickor, och kommitténs berättelse och förslag framlades för stadsfullmäktige, men ännu har detta ej ledt till något resultat. Nu synes man dock kunna hysa godt hopp, att snarligen någon åtgärd vidtages för att få dylika skolor till stånd. Ingen som intresserar sig för den kroppsarbetande ungdomen har väl kunnat undgå att märka behovet af yrkesutbildning och att längta efter att möjlighet funnes att erhålla sådan.

Hushållsskolor för flickor äro egentligen de enda, som hittills funnits att tillgå, men antalet platser i dem är otillräckligt. Den undervisning som meddelas i *Skolköken* är af den största betydelse för hemmen, men de kunna ej betraktas som yrkesskolor och äro ej heller afsedda att vara sådana. Lika litet kan *Barnavårdsskolan* med sin kurs på två månader anses som dylik.

De på sista åren inrättade *Husmodersskolorna med barnavård* för flickor som slutat skolan kunna däremot nästan räknas tillhöra yrkesskolornas grupp och föreningen *Barnavård* utbildar verkliga barnsköterskor.

Frimurarebarnhuset vid Kristineberg har alltmera lagt an på att gifva barnhusets gossar verklig yrkeskunskap i något, hvarmed de sedan kunna försörja sig. — Några smärre yrkesskolor för gossar i skrädderi och bokhandverk hafva äfven upprättats, och en mekanisk yrkesskola i liten skala är under förberedelse, men det förslår föga.

De sedan ett par år förberedda *Sunnerdahlska hemskolorna* på landet, som öppnats i februari 1911, äro afsedda att blifva verkliga yrkesskolor

inom några fack, på samma gång som man vill försöka att fånga de ungas intresse för jordens brukande och husdjurskötsel och således tillföra moder-
naringen någon ersättning för alla de krafter, som invandringen till städerna
och utvandringen till Amerika beröfvat den. Att utbilda kvinnliga lärarekrafter
för ett arbete i denna riktning afser Fredrika-Bremer-Förbundets *Landt-
hushållningsskola för kvinnor* vid Rimforsa, och denna skola har därför
här omnämmts, på det att de, som hafva håg och fallenhet för att upptaga
en sådan gärning, må veta hvar de kunna få undervisning; skolan är fotad
på sunda ekonomiska principer samt åtnjuter statsunderstöd. Den är den
första i sitt slag, men landthushållningsskolor för män hafva länge funnits
i olika delar af vårt land.

Det ofvan omnämnda är hvad som finnes i praktisk riktning, med undantag af hvad *Tekniska skolan* afser att ge dem, som redan äro anställda i yrkena. För teoretisk och intellektuell utbildning bjuda dels nämnda skola, dels *Borgarskolan* och andra, tillfällen (se grupp X a), men den systematiska föreningen af teori och praktik är det som saknas, och denna brist har vållat mycket elände. En ung flicka t. ex., som genom sin bristande yrkesutbildning endast får en klen afönad plats, kommer därigenom i frestelse att söka sig biförtjänst på ovärdigt sätt; för liten inkomst synes nämligen, efter hvad en utredning ger vid handen, oftast vara anledningen till att de unga kvinnorna glida in i prostitutionen, om ock nöjeslystnad och fåfänga spela en rätt stor roll. Inkomsten skulle visserligen möjligen räcka till det *allra* nödvändigaste, om anspråken äro mycket små, men ej till något däröfver, och då blir frestelsen de unga för stark.

Att skydda dem för att råka i sådan förnedring eller rädda dem därur, därpå är en ganska vidsträckt *skydds- och räddningsverksamhet* inriktad; äfven frigifna, som hafva svårt att komma till rätta i lifvet, äro föremål för denna verksamhet.

Där en ung människa kommit på villospår, vill det till kraftiga tag i rätta ögonblicket för att hindra ett nedglidande i elände. Har man ej lyckats hejda farten i början, får man arbeta med den olyckliga så länge, tills ungdomens tid för många är förbi; anstaltens egenskap af räddningsföretag för de unga går därför ej sällan öfver i att blifva en tillflyktsort för de äldre.

Äfven i andra förhållanden äro gränserna mellan verksamheten för unga och för äldre utplånade. Detta är händelsen med t. ex. *konvalescentvården*. De föreningar och hem, som tillgodose den, göra ingen skillnad på 16-åringar eller 50-åringar. *Sjukvård i fattiga hem* är till för alla medlemmarna i en familj likaväl som för den ensamma. Dessa föreningar, som finnas i de flesta af hufvudstadens församlingar, utöfva en välsignelserik verksamhet, som knappast till fullo uppskattas. Ehuru kommunala sjukvårdsanstalter finnas ordnade för nästan alla olika slag af sjukdom, så inträffar det ej sällan, antingen att sjukdomen ej nödvändigt kräfver sjukhusvård, eller att patienten omöjligen kan lämna sitt hem, eller ock att plats ej för tillfället finnes disponibel på vederbörligt sjukhus. I hvilketdera fallet som helst är den sjuke då hänvisad till sina egna resurser och omgifningens förmåga att vårda honom. Såväl det ena som det andra lämnar ofta åt-

skilligt öfrigt att önska. Föreningens sjuksköterska kommer då och sköter om den sjuka, så ofta det är behöfligt, samt ordnar med lämplig sjukmat och nödig attiralj för vården. En sådan sjukdomstid kan genom en förständig och välvillig samt själfuppoffrande sköterskas påverkan blifva en vändpunkt i en familjs hela lefnadssätt och till gagn för långa tider. Hon kan med ord och gärning inpräglade betydelsen af frisk luft och renlighet i hem, där man tydligen aldrig haft begrepp därom, och det på ett sätt som verkligen gör läran fattbar och förmånerna af sådant påtagliga. Hon kan med den myndighet, som hennes ställning ger henne, påyrka åtgärder rörande hem och barn, som ingen vän af familjen skulle kunna få vidtagna annat än efter lång tid, och hon kan själf genomföra åtskilligt som, om någon annan försökte åstadkomma det, skulle stöta på ett segt motstånd, om ej rent af en bestämd vägran. Mycket onödigt lidande och långvariga svårigheter ha och genom dessa sjukvårdsföreningars verksamhet förekommit, och för mången kroniskt sjuk har lidandets sista tid lättats.

Nationalföreningen mot tuberkulos för på olika sätt, främst genom upplysning, en framgångsrik kamp mot denna förhärjande sjukdom.

För obotligt sjuka, i allehanda sjukdomar, finnes *Stockholms Sjukhem*, som har en filial ute vid Skuru. Genom donationer äro en del friplatser beredda; annars erlagges större eller mindre årlig afgift för vistelse där.

Den som lider af fallandesjuka har en synnerligen svår och olycklig tillvaro. Mellan anfallen kan han vara fullt arbetsförmå, men ingen, som har reda på hans sjukdom, vågar taga honom till någon befattning, ty stora olyckor kunna hända, om han blir utsatt för ett anfall, och alla äro rädda för åsynen af ett sådant. Vanlig sjukhusvård lämpar sig ej för den sjukdomen, annat än under en kortare, särskildt svår tid, då anfallen komma oupphörligt. Det var därför med tacksam glädje man hälsade upprättandet af *Diakonanstalten Epileptikerhem*. Där sysselsättas de sjuka med för dem lämpligt arbete, och den som är van att behandla dem märker, när ett anfall är i antågande och vidtager då nödiga åtgärder; under sådana förhållanden förbättras också snart den sjuke i väsentlig grad och blir mer och mer arbetsduglig, men ute i det allmänna lifvet duger han ej.

Alkoholisthem, likaledes af högsta behovet påkalladt, är också inrättadt vid *Diakonanstalten*. Ett par sådana, betydligt dyrare, funnos förut. Då en man, som mången gång händer, längtar att blifva fri från sitt spritbegär och ännu ej fått sin kropp förstörd af alkoholen, kan han, om han verkligen vill, få hjälp på anstalten att strida mot och öfvervinna sin fruktansvärde tyrann. Men han mottages ej, om han ej frivilligt går in samt förbinder sig att stanna ett år, ty på kortare tid kan en verklig kur knapast genomföras, så att verkan blir bestående.

Till lättande af lifvet för *blinda* och *döfstumma* finnas en del institutioner.

För vuxna människor, som äro friska och sunda, borde egentligen ingen hjälp vara behöflig, men om de råka ut för arbetslöshet, så är hälsan, ekonomiskt sedt, ej af så stort värde. Att skaffa arbete, där sådant saknas

eller är otillräckligt för att kunna gifva dagligt bröd, därpå hafva åtskilliga föreningar inriktat sin verksamhet. Det är dock främst kvinnor man därvid tänkt på; *Arbetsföreningarna* i de olika församlingarna, *F. V. O. slöjdfafdelning* m. fl. lämna sömnad och stickning. I *Frälsningsarméns vedgård* och *arbetshem* beredes emellertid arbete åt män.

Med arbetslöshet följer ofta husvillhet, och åtskilliga *nattasylor* och *härbärgen* lämna tak öfver hufvudet mot en billig afgift.

Billiga och bra bostäder är något, som af de flesta erkännes vara i högsta måtto af behovet påkalladt. Enskildas bemödanden hafva äfven gått i riktningen af att åstadkomma sådana. *Arbetarehemmen*, *Govenii minnes* bostadshus, *1878 års stiftelse*, *Hem för själf försörjande kvinnor*, *Arbeterske-hemmen* och lyckligtvis många flera andra hafva blifvit för ändamålet byggda eller ordnade. Äfven ytterst billiga bostadshus hafva af enskilda föreningar uppförts; åtskilliga af dem kunna ej nämnas bra, men de äro i alla fall lifligt eftersökta.

För åldringar, som ej längre kunna försörja sig, men hvilka antingen hafva en liten sparad slant, eller för hvilka fränder och vänner kunna och vilja betala något, finnes en del hem mot större eller mindre årlig afgift. Kommunens ålderdomshem äro i många fall fullt lika bra och trefligt ordnade, men många gamla, som varit vana att sträfva sig fram, finna en glädje i att ej behöfva »ligga kommunen till last» utan få hamna på en privat anstalt. Af dessa hem har såväl *Danviken* som *Drottninghuset* gamla anor, från 15- och 1600-talet; *Borgerskapets änkhushus* och dess *Gubbbhus*, *Timmermansordens hospital* och *Soopska fattighuset* för gamla tjänarinnor från adliga hem representera 1700-talet; öfriga hem för åldringar förskrifva sig från 1800-talets senare del och äro afsedda för olika kategorier af gamla kvinnor.

Pensions- och understödsfonder finnas till ett stort antal. Många af dessa äro stiftade för länge sedan, och dels de mindre fordringar på lifvet, som då förefunnos, dels penningvärdets fall under tidens lopp gör, att åtskilliga af dessa pensioner och ännu mer de tillfälliga understödsbeloppen äro försvinnande små efter vår tids uppfattning. Såsom redan framhållits, är dock de gamlas förmåga att taga sig fram med litet förundransvärd, och äfven en liten pension på t. ex. 40 kr. om året ger trygghet och stöd åt en gammal kvinnas sträfvanden. För dem som äro änkor eller döttrar efter borgare i hufvudstaden finnas dock rätt ordentliga pensioner, men vid ansökningen måste då borgarebrevet eller en afskrift därpå bifogas. Har den gamla ej borgarebrevet i sin ägo men är viss om sakförhållandet — d. v. s. att maken eller fadern verkligen var borgare i Stockholm — kan man erhålla intyg från rådsturätten, att den namngifne här erhållit burskap. Har en borgaredotter ingått gifte, har hon därmed förlorat rätten att söka någon af borgerskapets pensioner med åberopande af faderns egenskap af borgare; lika litet kan en borgareänka, som trädt i nytt äktenskap, på grund af sin förste makes borgarebref göra anspråk på pension från någon af borgerskapets fonder.

Åtgärder till förekommande af nød.

Organisation af hjälpareskarorna.

»United an army, divided a mob.»

Det är betydande summor, som årligen i Stockholm utgå till stöd och hjälp åt behöfvande.

Den kommunala fattigvårdens utgifter belöpte sig år 1909 — det sista afslutade räkenskapsåret — till nära tre och en half million kronor. Räk- nar man därtill den sjukvård som kommunen genom Hälsovårdsnämnden på olika sätt bereder medellösa sjuka utom sjukhusen, så blir den fjärde mil- lionen fylld. Därtill kommer den *direkta* kostnaden för sjuka vårdade gratis inom sjukhus och den uppgår till närmare två millioner kronor; häri in- räknas *icke* kostnaderna för Försörjningsinrättningens sjukhus, ty de äro upptagna i fattigvårdsnämndens räkenskåper. Sammanlagdt kostar således obemedlades hjälp och vård kommunen årligen sex millioner kronor. Det är en väldig summa, då hela invånareantalet är 340,000 människor. De af fattig- vården understöddas antal utgör 8.31 % af befolkningen. Af tillgängliga upp- gifter framgår icke exakt antalet af dem som åtnjuta sjukvård, men det synes vara minst dubbelt så stort eller kanske närmare 20 % af befolkningen.

Detta är sorgliga siffror, då man betänker, att till det kommunala kom- mer hela det frivilliga understödsarbetet. I Stockholm finnas, enligt de upp- gifter som för föreliggande handbok kunnat införskaffas, ej mindre än 1,155 olika anstalter, föreningar, sällskap och fonder. Sammanlagda kapitalet har för 1,027 af dessa angifvits med kr. 75,248,667 : 55, hvarför kapitaltill- gången för samtliga torde vid 1909 års utgång kunna uppskattas till minst 76 millioner kronor, hvarå räntan utgår dels i form af pensioner, dels som understöd på annat sätt. Räkna man en medelränta på 4 %, finnas så- ledes 3 millioner kronor årligen att disponera. Härtill komma förenings- medlemmars årsavgifter och tillfälliga gåfvor till de olika verksamhets- grenarna till betydande belopp samt de understöd, som af enskilda personer direkt lämnas behöfvande, hvilken summa ej kan ens tillnärmelsevis beräknas.

Alltså tillsammans med kommunens åtgärder åtskilligt öfver nio millioner kr. om året för att afhjälpa, mildra eller förekomma nød. Det synes, som om man med en så stor årlig summa skulle kunna åstadkomma betydande förbättringar i de ekonomiskt svagas ställning.

Otvifvelaktigt blir mycken enskild nød därmed lindrad, men på det hela taget synes nöden knappt bli minskad eller ännu mindre afhjälpt, ty

den summa, som erfordras för att hålla allt på ungefär samma fot som förut, ökas årligen.

Hvad kan då vara orsaken till, att ej större resultat nås genom de pekuniära uppoffringar och ansträngningar som göras? Man torde ej miss-taga sig allt för mycket, om man söker en väsentligt bidragande orsak till det sorgliga sakförhållandet däri, att så ringa samverkan mellan de olika hjälpkrafterna förefinnes.

Tillståndet skulle kunna åskådliggöras genom en bild.

En pojke har försökt att krypa ut genom en glugg men fastnat. Åt-skilliga människor åse detta och störta ifrigt fram både utifrån och inifrån för att hjälpa honom loss. De utanför stående draga allt hvad de orka i armarna för att få honom ut, under det att de innevarande fattat ett säkert tag i benen för att få honom loss inåt; den stackaren far mycket illa, och likväl blir han fastsittande.

Just så tillgår det ej sällan vid hjälparbetet, därför att hvar och en sträfvar efter bästa förmåga, att gifva undsättning på det sätt han anser lämpligast, utan att bry sig om hvad andra försöka eller ens tänka på att andra hjälpare kunna finnas.

Då på 1880-talet ett vaknande socialt intresse här hemma kommo många att allvarligt tänka öfver företeelserna på detta område, blef det för åtskilliga klart, att det för individerna sorgliga och för samhället kraftför-slösende i ett sådant tillvägagångssätt ovillkorligen måste på något sätt ut-bytas mot mera rationella metoder.

Ett studerande i England af där företagna åtgärder till motverkande af dylika missförhållanden ledde till bildandet af Föreningen för Vålgörenhetens Ordnande (F. V. O.). Se grupp I a. Denna förenings centralbyrå borde gö-ras till ett »clearing-house», som uttrycket lydde, för allt hjälparbete i Stock-holm. Byrån borde vara alla hjälparens hjälpare och alla hjälpbehöfvandes rådgifvare. Förmedla understöd, där sådant vore behöfligt och syntes blifva gagnande, och genom kännedom om alla välgörande institutioner veta, hur och hvar hjälp i de särskilda fallen lämpligen kunde sökas, samt för den som önskade lämna bistånd åt en nödställd utreda, hur en lyftande häf-stång borde anbringas, för att få ett kullstjälpt åkdon rätt igen, eller hvar ett stöd vore af nöden, för att ett lutande hus ej skulle ramla.

I den förelagda uppgiften ingick äfven att närmare studera olika me-toder för hjälparbetet och taga vara på all lärdom, som därigenom kunde fås, samt söka få fram en viss enhet i allmänhetens uppfattning om sådant arbete samt vidtaga och främja åtgärder, som synas ägnade att förekomma eller begränsa fattigdom. Framför allt skulle centralbyrån verka samman-hållande mellan å ena sidan den kommunala fattigvården och å den andra sidan vålgörenhetsföretag af alla slag och enskilda välgörande personer.

Såsom det här uttryckts, har det sista till en viss grad lyckats, d. v. s. den enskilda, frivilliga verksamheten har i betydande grad kommit i kon-takt med den kommunala, men samverkan mellan de enskilda företagen inbördes är ännu långt ifrån hvad man skulle önska. I enskilda fall har centralbyrån visserligen lyckats få till stånd ett enande af enskilda förenings-ars och personers bemödanden att hjälpa, men såsom regel går ännu hvar och

en sin väg, obekymrad om andra. Enstaka exempel har kunnat påvisas, som klarligen ådagalagt, hvilken skada därmed vållats, och otvetydigt visat, att allas bemödanden därigenom neutraliserats, så att i själfva verket ingens åtgärd blifvit af bestående nytta, men många vederbörande ha ej dragit den lärdom däraf, att tillvägagångssättet blifvit ett annat, ehuru många sörja öfver resultatlösheten af sina ansträngningar.

Det är klart, att då försök först börja göras att rycka någon från en tankegång, som han själf och hans förfäder under långa tider följt, det skall kännas öfverraskande och obehagligt och mötas med ett inre motstånd. Det är dock tillika klart, att en samvetsgrann människa, då den första förgelsen gått öfver, ej lär vilja underlåta att närmare granska de nya tankarna och, om de tåla vid granskningen, godtaga det sanna i dem och ej sluta till ögonen för dem, därför att de äro nya, och fortsätta att vandra sin gamla väg.

F. V. O. har vid sitt organisationsarbete erfarit allt detta.

Under föreningens första tid funno många det fasligt onödigt med alla »polisundersökningar», som det hette, och man talade med ovilja om föreningens stränga »principer», som alltid skulle göra sig gällande. De torde väl dock nu vara ett fåtal, som anse en utredning om en hjälpsökandes förhållanden obehöflig, om man ock stundom har en något skef uppfattning om hvad som är af vikt att taga reda på vid en dylik utredning, och åtskilliga af »princip-hatarna hafva blifvit intresserade medlemmar i F. V. O. samt goda vänner och kraftiga hjälpare i arbetet. De lärde sig nämligen så småningom inse, att den enda ledande princip man fasthöll var, att man måste söka, genom noggrant studium af en hjälpsökandes ställning, efter bästa förmåga bilda sig en föreställning om hvad som i längden skulle vara för honom mest gagneligt. De åtgärder som syntes, så vidt man kunde bedöma det, leda till hans nytta, skulle vidtagas, oberoende af det klander från andra, hvilka ej kände hela sammanhanget, som till följd däraf skulle kunna drabba de beslutande kommittéerna. Den möda och de svårigheter de därigenom pålade sig finge ej räknas som hinder.

Det svåraste af allt för F. V. O:s kommittéer var — och det är så ännu i dag, ehuru sådant numera ej så ofta förekommer —, då på en ansökan om understöd af någon, som man klarligen inser ej kan och bör ekonomiskt understödjas — ty det skulle otvifvelaktigt skada honom —, men hvilkens belägenhet icke desto mindre påkallar medlidande, måste som beslut skrivas: ingen åtgärd. Gifva honom något har man, för hans egen skull, ej rätt till, och förskaffa honom den vård han behöfver kan man ej, emedan ingen finnes som hinner med eller förstår att utföra ett sådant värf. Det är annars tydligt, att en klok och god medmänniska, mäktig af själfbehärskning, skulle kunna genom personlig ledning och påverkan under längre tid uträtta mycket.

Långt efter det en sådan »handling» vid ett kommittésammanträde är lagd åt sidan som afgjord, följa tankar och hjärta den, och man vändas under förnimmelsen af, att här har man icke kunnat göra barmhärtighet så som det borde ske. I samma mån som många taga hjälparbetet på riktigt allvar och utbilda sig för ett sådant, skall väl denna brist kunna

